

Дилбар ҲАЙДАРОВА

КУЗ

Саховатга тўлди яна боғларинг,
Мевалар шарбатин ерларга тўқди.
Олмалар қизариб тушган чоғлари,
Юлдузларни ташлаб ой ерга тушди.

Хирмонлар уйилди, шамол ҳам ҳорғин,
Дараҳтзор ичига кирди совқотиб.
Олма узаётган йигитлар норгул,
Олма карсиллайди тишласа totibi.

Қизларнинг кўйлаги олма рангидаги,
Куйдириб ташлайди боқсанг беаёв.
Олманинг исидан қизлар гангиган,
Ислари йўлдадир юрганда яёв.

Шовуллаган кўйи оқар тунда сой,
Хайратни кучади бели толмалар.
Тўлкинида ўйнап кўйлаганча ой,
Ўнда оқиб борар қизил олмалар.

ЎЗБЕКИСТОН

Менинг танловим – шодлик,
Юртимдаги ободлик.
Танлаганим – озодлик,
Янги йўзбекистон бу.

Менинг танловим – ҳақ сўз,
Халқка айтилган шох сўз.
Танлаганим – қоракўз,
Ўша дил-дилистон бу.

Менинг танловим – ҳалол,
Ҳеч кимга келмас малол,
Топмасин ҳеч ким завол,
Эл-юргта гулистан бу.

Менинг танловим – Сизсиз,
Халқни эргаштиридингиз,
Дарёдай тоштиридингиз,
Янги йўзбекистон бу!

Озода ТУРСУНБОЕВА

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН БУ

ДУНЁ ХАРИТАСИ

Ер шарига қараб ўйга толаман,
Ўнда маъволанар тоб, дарё, денгиз.
Давлатлар саноғин билиб оламан,
Харитада турага оригу семиз.

Денгизу уммонар дунёни босган,
Ўрмонлар, саҳролар шу харитада.
Нилдан, Иягача дарёлар тошган,
Ўргансан қизиқиш яна ортади.

Харитага сифар – ерда нима бор,
Қора, оқ тупроқ ва турфаранг кўмлар.
Юрагимга кириб келар беғубор,
Ирмоққа термулиб яйраган кунлар.

Билмасдим шунча кенг эканин дунё,
Болалик дунёни эди кўп катта.
Даҳшат тўйиларди кўпирса дарё,
Буюк эди бизга Норин албатта.

Болалик хотири чин экан асли,
Алдамади ҳали севгандаримиз.
Энг ширини экан Ватаннинг васли,
Ватан боғида гул терганларимиз.

Шундай, ошиқ бўлдик, дунёга ошиқ,
Қадам кўйидик шошиб шому-ироқча.
Харита чизгандай, юрдик бир шошиб,
Аммо, чидомладик бир кун фироқча.

Осмонларда учдик, шаҳарлароро,
Нозанин шаҳарлар узатди нон-туз.
Аммо, менинг юртим кутди беларво,
Баҳор, ёзлар кетиб, келганида куз.

Дунёни айландик, сайдёх бўлдик биз,
Ёшлиқда хаёлни олислар олди.
Бу кун ватансиз ҳеч яшай олмасмиз,
Юракка Ватаннинг суратин солдик.

Дунё харитаси ўзғариб тураг,
Ўзғариб туради дунё ҳавоси.
Ватан харитаси кўзимда тураг,
Дунёда ягонам-дилим нафоси!

Дунё харитаси ичра бир ватан,
Ястаниб ётади йўлбарс рангидаги.
Уни қуҷолмайди ҳеч ким дафъатан,
Садоқат уфурап сўз жарангидаги.

ДУНЁ ХАРИТАСИ

Дунё харитаси, дунё атласи,
Даҳолар юртими унумта асло!
Оламда янграган ўзбекнинг саси,
Сенинг рангларингга беради жило!

БУГУН ҚҮЁШ КУЛГАН

Бир марта берилар инсонга ҳаёт,
Унга берилгандир танлаш имкони.
Кечаги кунларга айтаман баёт,
Худо адаштирумас ўзбекистонни!

Ер юзида яшар лиммо-лим одам,
Бир-бирин ёмонлаб, отганлар қанча.
Ер талаш, сув талаш, бойник дамо-дам,
Бирини оқ, бирин қора деганча.

Оврупо, Африка бари ҳам бир қўр,
Озод юриб сўрар озодлик яна.
Озодлик ҳайкални, озодлигим кўр,
Ўзбекистонимда яна тантана!

Озодлик истаган аждодларимиз,
Биз шундай замонда яшаётимиз.
Биз буюк даҳолар авлодларимиз,
Ватанда хурраммиз, баҳтга ботибмиз.

Баҳт шуда, ўйнингда ўйғонсанг саҳар,
Зурёдларинг ўтса тўшакларида.
Райхонга бурканар ҳовли ҳар баҳор,
Чақалоқ юйгласа қуҷоқларингда.

Юртимда ловуллаб тураг олтин куз,
Экканини ўнгиф олар фасл бу.
Дунёда тантана қиласа битта сўз,
Миллатни улғайтган улуғ насл бу.

Мен ҳам тинчлик учун овоз бераман,
Милёнлар ичиди бўлсан ҳам зарра.
Созандо кўлига бир соз бераман,
Тинчлик деб айтинг деб милёнлаб карра.

Бугун кўёш кулган, эл кулган маҳал,
Баҳтга очиб кўйинг дарвозаларни.
Ўзбеклар турадир, меҳмонга маҳтал,
Тарқатиб тинчликдан овозаларни!

Заяфарон, заяфарон барглар сингари
Орзулар сарғарди, бояларда шамол.
Кўзёшга кўмилган куз ёмғирлари
Менинг юрагимга томади ҳамон.

— Ука, биз бир воситачимиз, холос.
Ҳамма иш, аввало Ҳудодан. Дилфузани
кўндиринг, акс холда...

— Шаҳардир дунё олдида, Си-
ниқан, тобора оқариб бораётган юзларинг-
га қарадим. Оғир ўз кунини кўрсатса-да,
жилмаярдинг. Гоҳида тунлари типиричлаб
ухломай чиқишиларинг, мендан беркиниб
ийглашларингнинг сабабини энди тушун-
гандек бўлгандим.

— Мен ҳаммасини биламан... – шивир-
ладим аста.

— Нимани?

— Сен... Сен қасал эксансан, аммо кўр-
ма, жоним, мен ёнингдаман, ҳаммасини
бира бошдан кечирамиз... Ҳудо хоҳласа,
ҳаммаси яхши бўлади...

Аммо, ундай бўлмади. Операция ўтгач,
уч кунгина яшадинг, холос... ўз ёёқла-
ринг билан юриб борган касалхонадан
жасадингни олиб чиқиш менга накадар

Бу гапдан юрагим орқага тортиб кетди.
“Тинчликман?” Поликлиникага кириб
боргунимча юрагим бўғзимга тикилиб қол-
ди.

Қошлари қалин, чиройли аёл шифокор-
нинг хузурига кирдим.

— Аёлнинг бетоб. Бунга анча бўлди.
Эримга айтаман, айтаман, дейди, лекин
негадир удасидан чикмайди. Айрим
аёллар касаллигини билдими, увос
тортиб юйлаглаб қайнонаси-
гача бошимизга бошлаб келиши-

ди, аммо бунақ аёни биринчи
марта кўришим. “Эримни аятаман-да, опа,
ахир, ишили одам”, дейди. Қундан-кунга сў-
либ бояртили-ку...

Бу гапдан бошим айланниб кетди. “Ким
сўлиб боярти? Менинг гулими?”

— Ҳа, қасаллик бутунлай ўтиб кетган.
Афуски, кўлимииздан ҳеч нарса келма-
япти. Аёлнингизни кўндирилмаяпмиз, у
йўқ, деяпти. “Эрим битта фарзанд билан
утиб кетадими”, дейди. Басисизи, бу аёллар
касаллиги, балки сиз тушумас-
сиз, унга туғурук жараёнида инфекция

тушган, вактида давонланмагани учун
ўсимта ҳосил бўлган, у эса катталашиб,
ўз ишини қилган. Тезда операция қилиб.
Сен мени ташлаш кетганингда кейин унинг

кўзларига мунг чўқди. Тенгқурлари би-
лан ўйнамайдиган, мактабга бормайман,
деб ҳархаша қиладиган бўлди. Бир куни у

билан ўтириб гаплашдик. Энди у менинг
барча айтганларимни қилиши кераклиги-
ни, Сен шуну исташингни тушунтиридим.

Буни қара, ўғлимиз қаҷон улғайди? Унинг
улғайганини ҳам сезмай қолибман... “Онам

бизни ташлаш кетмаганлар, улар бизни

мана, орадан ийллар ўтди. Қариндош-

Тоғларда жилғалар жилмайр музлаб
Ва айтаниб борар музли діёрға.
Арчалар тоғларга таянтар сўзлаб,
Бургут ўзин урар қайсирир форга.

Дарёжон, бунча ҳам дардинг кўп сенинг,
Севги сели сени гангитар ҳамон.
Киприкарим тусган соҳилинг сенинг,
Кўзёшимдай оқиб кетгил бу замон.

Кузнинг сўнгги куни, маюс замзама,
Гул барги ҳам ҳазон, орзулар ҳазон.
Юзим сарғайши гуллардан таъма,
Атрофи тўлдирилар шомдаги азон.

УСМОН НОСИРГА

Боласи урушдан келгани каби
Наманган кўз ёшин аста тўқволди.
Борса келмаслардан кутгани каби
Боласин ҳайкални бағрига олди.

Бир асрлик армон сенмидинг, Усмон,
Бир асрлик алам – сенмидинг, шоир.
Шеърият боғига ўзинг бўл осмон,
Гўзал Наманганга ўзинг мусаввир.

Пойингда очилган кузги гуллар ҳам,
Унуган сен каби баҳорларини.
Тошга айланма сен, тош булуплар ҳам
Эрисин, унтиб оҳ-зорларини.

Кичкина шаҳардир дунё олдида,

Сен туғилган макон гулзорлар қадар.

Ором, меҳр, роҳат, зиё олдида,

Замон сендан қарздор дунёлар қадар.

Шоҳ Машраб сингари қайсар, дарбадар,
Шеърларингни ёздинг қонингга бўяб.
Совуқ қамоқлардан Сибирга қадар,
Наманган юйглади елкандан субяб.

Пушкининг тақдири сеникимиди,

Курбон сўрадими у қаттол замон.

Есенин симғаган дунё каммиди,

Гўзаллар йиглади шеър ўқиб ҳамон.

Навқирон йигитча эдинг, олифта,

Тошкента шеърларинг эди овоза.

Бу дунё сенга ҳам эди ошуфта,

Бу дунё дормиди ёки ҳавоза?

козатиб, кўриб турадилар”, дейди. Уни ку-

чоқлаб йигладиди. Ота-бала узоқ йигладиди.

Бир куни кийим-кечакларинг турадиган

жавонни очдим. Атиргул иси ҳали ҳам кет-

маган кийимларингни узоқ ҳидладим... Кўз

олдимда сени бор сийратидан билан гавд-

лантиравердим... Бир маҳал кийимларинг

орасидан... Қўлга олдим. Қундаклик... Уни

аста варакладиди. Чироили ҳуснинатда,

дона-дона ёзувларни бирма-бир ўқиб

бўладим.

“Бугун доктордан ёмон гап ўшитдим.

Бу мени таҳликага солса-да, Азиз акамга

айтмадим...”

Докторлар эрингизни чакиринг, дей-
ишди, лекин уларга дардимни қандай айт-
тай?

Ёзувчи Маматқул Ҳазратқулов кундаликлари, эсдаликлари, хотиралари асосида “Китобим ичра сен борсан” деган китоб ёзи. Унда адиб болалик ва ёшлиларни, журналистика ва адабиётга кириб келишидаги мушакқатлар, ҳаёти давомида кўрган-кечиргандарни, устозлари, сафдошлари, ҳамрасблари ҳақида хикоя қиласди. Китобни “Янги китоб” нашриёти чоп этди.

Куйида шу китобга кирган айрим лавҳаларни эътиборингизга ҳавола қўлмоқдамиш.

БИРИНЧИ ПИЛЛАПОЯ. МАОШ 40 СҮМ

Мен университеттада ўқиш билан бирга “Ўзбекистон маданийати” (хозирги “Ўзбекистон адабиёти ва санъати”) газетаси редакциясида ишлаганман. Бу ерга ишга киришимга шоир Сулаймон Раҳмон сабаби бўлган.

Сулаймон ҳам, мен ҳам ТошДУ (хозирги ЎзМУ) филология факультетининг журналистика бўлимида сиртдан ўқир эдик. Биз ўқишига келган 1964 йилда журналистика бўлими мингундуги бўлими йўқ экан, кечки бўлимга фракт Тошкентда рўйхатда турдигандар қабул килинг экан (ажойиб замонлар бўлган-да). Шу боис сиртқи бўлимга кирганимиз.

Сулаймон билан Кўччада ижарада турар эдик. Мен курилишда, Сулаймон эса “Гулхан” журнали редакциясида ишлар эди.

Бир куни Сулаймон “Ўзбекистон маданийати” газетасида иш бор деб эштидим, бориб кўрмайсизми, деди (хар иккага таҳририят “Навоий, 30” да жойлашган эди). Лекин мухаррири Лазиз Қаюмовга учрашманг, деди Сулаймон. У кишини жуда каттиқўл, талабчан дейишади. Санжар Тилла деган ўринбосари бор, шунга учрашинг, яхши одам дейишади.

Лазиз Қаюмов университеттада дарс берар, кафедра мудири эди. У кишининг довругини кўп эшитган эдик.

Сулаймоннинг маслаҳати билан юрак ютиб Санжар Тилла гузурига кирдим. У киши ростанам майин, кўнгичкан одам экан. Бир-икки оғиз сұхбатлашди-да, кимнидир чакири. Хонага жуссаси кичик, паст бўйли бир киши жуссасига хос бўлмаган салобат билан кириб келди. У газетанинг масъул котиби Миад Ҳакимов экан. Санжар Тилла менинг мақсадимни айтди. Миад Ҳакимов хеч нима сұрамади, фақат “Маош кам, 40 сўм” деди. Мен йўқ демасин деган хавотир билан “Майли, мени маош кизиқтирмайди”, деб юрдим. Улар бир-бирига маъноли қарашди. “Отанг нима иш қиласди?” деди Миад ака. “Пенсияда” дедим. Улар яна кулишди. Паст овозда яна нимадир деб гаплашиши. Сўнгра менга “булти, ишга оламиз”, деди. Хурсанд бўлиб кетдим. “Сенинг вазифан куръерлик, яхни, дастёрлик. Материалларни босмахонага олиб борасан... Хуллас, майда-чўйда ишлар... Ўзим тушунтираман кўлганини”, деди Миад ака.

Уша куни мендан бахти одам йўқ эди. Кечагина район газетасида тўрт қатор хабари чиққанига керилиб юрган аканг қарағай бўгун республика газетаси ходими! Яшшавор азamat! Қандай иш эканинг нима аҳамияти бор! Тошкентга келишидан, сиртқи бўлса-да (кундузги бўлум бўлмаса, айб мендами) университетга ўқишига киришдан мақсад нима? Журналист бўлиши, таҳририятда ишлашми? Мана, таҳририятда ишга кирдим. Бу ёғи энди бўлади-да сеқин-аста.

Ана шундай ширин хаёллар билан ижара кулбамизга бордим. Кечкурун Сулаймондан суюнчи олдим. У ҳам хурсанд. Энди иккага азamat ҳам таҳририятда ишлайди: бирга газетада, бирга журналанда.

Қанот боғлаб ишга келаман. Башанг кийинган, бўйинбօт таққан басавлат кишилар билан гаплашман, улар иш буорса, хурсанд бўлиб бажараман.

Тўғри-да, кечагина кўшлодка тупрок, кечиб юрган, ўқитувчилардан бошқа “культурный” одамни кўрмаган ўсмири учун таҳририят ходимлари басавлат кўринмайдими? Улар орасида элга таникли ижодкорлар ҳам бор эди: профессор Лазиз Қаюмов, шоир Ёнғин Мирзо, таржимонлар Миад Ҳакимов, Санжар Тилла, ўзувчи, таржимон Эркин Носиров, ёш шоирлар Гулчехра Жўраев, Мухаббат Туробова, ёш ўзувчи Абдуқажҳор Иброҳимов. Шундай одамлар билан бирга ишлаш, уларнинг сұхбатидан баҳраманд бўлиш, улар билан бир дастурхонда овқатланиш қандай шараф эди ўша пайтлар. Назаримда, чинчакм бахт куши кўнган эди бошимга.

Аммо кейинчалик маълум бўлди, бу куш бир кўниб, дарров учб қетган экан. Гап шундаки, мен ишлётган ўрин бир аёлнинг штати бўлиб, у туғрүк таътилигат қетган экан. Орадан бир-бир ярим ой ўтиб бояги аёлнинг таътили тугаб, ишга чиқди. Менинг тарвузим кўлтиғимдан тушиб, ҳафсалам пир бўлди. Бу орада олдин ишлётган жойимдан бўшаб келганман (бўнинг ҳам ўз тархи бор, мавриди билан айтиб бераман). Кимга нима дейишни билмай ганигб юрдим бир-икки кун. Шундай паришион кезларимда Миад ака чакириб қолди.

— Ха, ёш кадр, нимага бўшашиб юрибсан? — деди. Мен индамадим. — Имлога қалайсан?

— Яхши... Мактабда айло баҳоларга ўқиганман.

— Бўлмаса гап бундай, — деди. Миад аканинг гавдаси кичкина бўлса-да, овози йўғон, шошилмай, салмоқлаб гапиради. — Бир корректоримиз отпускага кетяпти, бир ой шунинг ўринда ишлаб турасан. Нима дейсан?

Мен нима дердим, жон дейман.

— Ўхъ, — дедим.

— У ёғини яна кўрамис, — деди масъул котиб.

Шундай қилиб, уч-турт ой ким таътила кетса, шунинг ўринда ишлаб юрдим. Охир мусахих ва-зиғасига доимий ишга қабул қилиндим.

ОЛИЖКАНОБЛИК

Мен таҳририятга ишга кирдим, деб ҳаволаниб юравериман. Орадан ўн кунлар ўтгач, ходимлар бўлимида чакиришди. У пайтларда барча газета ва журнallар Ўзкомпартия Марказий комитетининг бирлашган нашриётига (хозирги “Шарқ” компанияси) қарар, таҳрирларнинг ходимлар бўлими ҳам, бухгалтерияси ҳам ўша нашриёт иктирида эди.

Ходимлар бўлимида бордим. Мутасадиди аёл меҳнат дафтарчами сўради. Ҳали олдинги иш жойимдан олмаганинни айтдим. Эртагаёқ олиб келиб топшири, акс ҳолда бўйруқ чиқмайди, яъни ишга қабул қилинмайсан, деди.

Бу гапни ўшишиб, ўша куни ёқ олдинги иш жойимга — “СМУ-12” деган курилиш-мунтақ ташкилотига юрдим. Башлиқнинг олдига кирдим. Сочларига оқ оралаган, котмадан келган рус киши экан. Нижояда совуқ гаплашди. Устига-устал менинг русча гапиришм ҳам халигиди. У ҳамма нарсани билар экан, нимага шунча кун ишга келмадинг, деди. Каловланиб көлдим. Ҳудо кечирисин, деб ҳаёлмуга келган ёлғонни.

Маматқул ҲАЗРАТҚУЛОВ

КИТОБИМ ИЧРА СЕН БОРСАН

Тўқидим: “Касал бўлиб қолдим”. Бир туки ҳам қўлт этмай ўтирган бошлиқ чўнгагидан тарофини олиб сочини таради. Елкасига соч толалари тушди шекилли, ўн кўли билан чап елкасини, чап кўли билан ўнг елкасини қоқди. Шу аснода, касал бўлган бўлсанг “бўльничий” қани, деди. Мен бўзни биринчи марта ўшиштаган эдим, қандай жавоб беришини билмай, кўзимни мўлтиратиб жим турдим. Бошлиқ ахволими, аниқроғи, ёлғон гапириганинни сезди ва гапни чўзишдан фойда йўқлигини ўйлаб, сени “47-статья” билан бўшатаман, деди. Шу пайтда мени қайси модда билан буштишининг нима аҳамияти бор (“47-статья” нима ўнда қандай чоралап ёзилганини кәёдан билай), бўшатса бўлди. Шу боис бирдан, ўзимча айниб қолмасин деб ўладим, шекилли, майли, дедим. Бошлиқ менинг негадир жилмайлиб қаради ва олдимга бир вақоғ ташлади, ариза ёз, русча ёз, деди. Дарров ариза ёздим, нима деб ёзганим ёдимда йўқ. Бошлиқ аризанин ўқимади ҳам, қоғознинг юкори кисми чат томонига нималардир ёзди, имзо кўйди. Ма, қадлар бўлимида олиб бор, деди. Башлиқнинг идораси Чилонзорнинг қайсиридан мавзесида, ходимлар бўлими “Етти терак” кўчасида эди.

Мен хурсанд холда аризани кўтариб ходимлар бўлимида келдим. Эллик ёшлар атрофидаги котма, новча киши ўтирган экан. Бу одам ходимлар бўлими бошлиғи экан. Аризанин бердим. Сийрак сочларини орқасига силлиқ тараган бу киши, хойнаҳий яхудий бўлса керак, аризанин ўқиб ўрнидан турди. Менга узоқ тикилди. Унинг ҳолати ҳамон кўнгимда туриди.

— Ўхълим, — деди босиқ овозда. — Сен умрингда биринчи марта меҳнат дафтарчаси оляпсан, шундайми? — Мен маъқуллаб бош иргадим, чунки меҳнат дафтарчаси қанақа бўлишини ҳали кўрмаган эдим. — Кирк еттинчи статья билан бўшатилсин, деб ёзибди-ку бошлиқ.

— Майли, бўшатаверинг, — дедим ҳовликиб.

Ходимлар бўлими бошлиғи менга ачинганинамо қаради.

— Қирк еттинчи статья нима эканини, ўнда нима ўзилганини биласанми?

— Ҳа, — дедим.

— Ҳунини кўрганмисан?

— Йўқ.

— Ҳунарни бўлган, — у қўлимга одатдагидек кичкина қозочза узатди. — Мана, Шайх аканинг (кўпчили Шайхзодани Шайх ака дерди) адреси. Бора-сан, озарбайжон шоирдан таржима беради. Шуни олиб келасан.

— Ҳўп, — дедим хурсанд бўлиб.

Маматқул кўшишма қўлиди:

— Шайх ака “Ўзларидан сўрасак” дейди. Довди-раб қолма тағин. Бу у қишининг хол-ахвол сўраганинди беради. Тушундингми? Чоп энди, Шайх ака кутиб ўтириди.

Бешёғчадаги мутахассислар уйи деб аталағидан “дом”ни топиб бордим. Хотирам панд бермаса, иккича қаватга чиқдим. Эшик кўнғирорини босдим. Аёл киши очди эшикни. Домланинг аёлни бўлса керак, деб ўладим. Ўзимни танишилди. Ичкарига тақлиф килди. Домла ўтирган ҳонага бошлади. Кирб қалом бердим. Миад ака айтгандай, Шайхзоданинга кўзиганда.

— Чунки “47-статья”да шундай ўзилган. Буям майли, олти ой ўтар, аммо ундан кейин ҳам унча-мунча одам ишга олмайди, бу йигит аввал бошдан бетартиб экан, деб ўладиди. Бир умр ёхёт йўлнига.

— Чунки аёлни таътили тугаб, ишга чиқди. Менинг тарвузим кўлтиғимдан тушиб, ҳафсалам пир бўлди. Бу орада олдин ишлётган жойимдан бўшаб келганман (бўнинг ҳам ўз тархи бор, мавриди билан айтиб бераман). Кимга нима дейишни билмай ганигб юрдим бир-икки кун. Шундай паришион кезларимда Миад ака чакириб қолди.

— Ха, ёш кадр, нимага бўшашиб юрибсан? — деди. Мен индамадим. — Имлога қалайсан?

— Яхши... Мактабда айло баҳоларга ўқиганман.

— Бўлмаса гап бундай, — деди. Миад аканинг гавдаси кичкина бўлса-да, овози йўғон, шошилмай, салмоқлаб гапиради. — Бир корректоримиз отпускага кетяпти, бир ой шунинг ўринда ишлаб турасан. Нима дейсан?

Мен нима дердим, жон дейман.

— Ўхъ, — дедим.

...Ҳар гал меҳнат дафтарчами кўлга олганимда ўша сұхбат эсимга тушади, ходимлар бўлими мудири — москичири сочларини орқасига силлиқ тараган —новча, қотма киши, олижаноб инсон кўз ўнгимда гавдаланади.

Бир нарса армон бўлиб қолди. Анча пайтгача ўша одам ҳақида ўйлаб юрдим. Бир олдига ўтиб, миннатдорлик билдириб келаман, деб мўлжал қилдим. Аммо бугун-эрта, иш кўп, деган баҳоналар билан ният ошмади. Аслида ўса ҳафсаласизликдан бошқа нарса эмасди. Қаочонки ўша воеқа эсимга тушса ўзимни коййиман. Ушбу сатрларни ҳам вижданом олдида бир таскин сифатида ёздим.

ОҒЗИ КАТТА ЙИГИТ

Миад Ҳакимов жуссаси кичик, паст бўйли бўлса-да, ошна-огайнапи гавдали, савлати одамлар эди. Наби Раҳимов, Мирзиёд Мирзоҳидов, Шукур Бурҳонов, Низом Комилов, яна мен танимайдиган бир қанча инсонлар у қишининг олдига тез-тез келиб туришади. Уларни кўриш, иложи бўлса сұхбатини эшиши мен учун кизиқарли эди. Ахир, Шукур Бурҳонов ёни Наби Раҳимов билан кўл бериди кўриши, сұхбатини тинглаб ҳаммага ҳам наисбет этавермасди-да. Бахтимга шундай машҳур меҳмонлар келганида Миад ака мени қақириб, у-бу ишни буюоради.

Одатдагидек, масъул котиб чакириб,

ЯНГИ НАШР

ғози юнус

Кўзочинг турон эли...

XIX аср охирида юзага чиккан жадид тараққийпарварларининг ижтимоий гоялари XX асрнинг бошларига келиб сиёсий ва амалий аҳамият касб эта бошлади. Жадид тараққийпарварлари кейинги авлодлар қалбида озодликка интилиш, ислом дини ва ақидасига садоқат, ёркін келажакка ишонч туйғуларини шакллантириш борасида чуқур из қолдирдилар. Бу тарихий жараёнда Ғози Юнуснинг (1887 – 1942) ҳам ўзига хос ўрни ва хизмати бор.

Ғози Юнус мөхир драматург, шоир, таржимон, театр танқидчиси, жасоратли публицист ва улкан ташкилотчи сифатида умрими Туркистон халқларининг маданий

У эшикни тақиллатмасдан очди ва остоноданоқ менга кўлни чўзи:

– Петренко.

– Жуда хурсандман, – мен сўзларни тишими орасидан ёлғон гапирдим чиқарив ба ўзимни танитдим.

– Кўрляман, ҳар хил нарсалар ёзяпсиз.

– Ҳа, ёзаяпман.

– Мен эса сизни кузатяпман!... Ҳи, ҳи... аммо айғоқчиларга ўхшаб эмас, шунчаки... сизнинг адабиётимиздаги муваффакиятларинизни.

Мен миннатдорликка ўхшаш нималнирид минирладим.

– Кечиравис, мен сизнинг "Елимбалик" хикоянгизни ўқигандим.

– Йиғлишяпсиз, бу Чеховнинг хикояси.

– Наҳотки? Бутунлай сизнинг услугингизда ёзилган.

Бу жўн мақтогва кулиб кўяқолдим.

– Худо ҳаққи, хотинимга ҳам айтаман: Глашенкани, биласаним?...

– Узр, – чақирилмаган меҳмонимнинг галини бўлдим, – сизга қандай фойдам тегиши мумкин?

– Худойим-эй... Сизнинг? Сизнинг ҳар бир сўзингизни мармарга ўйб ёзиш керак... Мактабларда – агар мен вазир бўлганимда – хикояларингизни "а" сидан "я" сигача ёддан ўқишига мажбур қиласдим. Масалан, сизнинг "Диконъка яқинидаги кишлоқда" асарнинг...

– Менини эмас, Гоголики.

У сурбетларча кўзини қисди:

– Ҳа-я, агар ўзингиз айтмаганингиз-

савиасини оширишга бағишилади. "Иштирокион", "Туркистон", "Қизил байрок", "Зарафшон", "Нажот", "Турон" газеталари ва "Ишчилар дунёси", "Тонг", "Билим ўчиғи", "Муштум", "Маориф ва ўқитувчи" журнallariдаги мақолалари ва бадий икод намуналари билан ўлканинг ижтиёсий, иктисадий, мәърифий ва маданий ҳаётини

«КЎЗ ОЧИНГ, ТУРОН ЭЛИ»

ёркін тасвирлаб, миллий матбуотимиз тарихида улкан из қолдири.

Бир сўз билан айтганда, Ғози Юнус тараққийпарвар инсон сифатида қўйичиликларни марданавор енгиб, ҳалқнинг ҳақ-хукукларини дадил ҳимоя қилди. Бу йўлда чинакам жасорат намунасини кўрсатди. Адиб кўйидаги мисраларни ёзганида қанчалар ҳақ эди:

**Қайтмагайман, ҳеч кўрқмайман бу йўлдан,
Майли бўлсун кўз олдимда монеълар.**

да ишонмасдим. Ўқиган одам, буни сиз ёзгансиз, деб ўйлади. Аммо сиз ёзганингизда яна ҳам ёрқинроқ чиқишини ҳис қиласди.

– Сиздан миннатдорман, – дедим ва муштумни қисдим.

– Сизнинг ҳар бир сатрингизда истевъод фавворадек отилиб турди. Сиз яна мен ҳақимда бошқача хаёлларга бориб юрманд. Йўк, мен чин юракдан, қалбининг туб-тубидан чиқариб айтаяпман. Мен қайта-қайта ўқириман, хоти-

эрталаб суратхонага борсангиз бўлаверади.

– Миннатдорман.

Жимлил чўқди.

– Биласизми, – яна гапира бошлади Петренко, – мен ишонаманки, Толстой ҳалқат бермaganда "Уруш ва тинчлик"ни сиз ёзармидингиз? Таажхубланяпзисми? Мутлақо бехуда. Толстой ёзмаса ҳам бўларди, сиз ундан яхшироқ ёзардингиз.

Бирдан фикрим тиниқлашиб, унинг мақсадини англадим ва сурдадим:

– Қанча?

– Икки рубл, яхшиси уч. Менга сизнинг ўргонгиз, у ҳам ёзувчи, ҳар гал уч рубл беради. "Ма, – дейди, – факат жўнаб қол, менинг кайфиятимни бузма". Бор гап шу, раҳмат. Мен сизнинг олдингизга хафтада бир марта келаман, холос. Кайси кун келишимни узингиз танлангиз мумкин. Пулни берасиз ва шу захотиёқ мен фойиб бўламан. Кўплар мени ҳайдамоқчи бўлишиди, аммо, барибири, кайфиятлари бузилди. Пулни бериб кутилишини афзал кўришиди. Уйимга бериб юборадиганлар ҳам бор: факат келма, дейишди. Мен сешанба куни бўшман, ҳохласангиз

– Ҳа, ҳа, ҳа, – шошилдим мен.

У миннатдор бўлиб кўйимни сиқди, уч сўмликни чўнтағига тиқди ва эшика йўналди.

– Кечиравис, энди, ҳар кимнинг ўз касби бор-да!

Петренко хурсанд бўлиб кетди:

– Худойим, бу арзимаган нарса. Тун-

да бурнингизга вазелин сурib олинг,

Рус тилидан
Ҳабиб СИДДИҚ таржимаси.

КИТОБ УЙЧАЛАРИ – ЗАМОН ДЕНГИЗИ

Файлусуф Френсис Бекон: "Китоб замонлар денгизида саёҳат қулаётган ва ўзининг қимматбаҳо юкини авлодлардан-авлодларга ташиётган ҳикмат кемасидир", дейди. Тошкентнинг бир нечта бояғида курилган Китоб уйчалари ўша ҳикмат кемаларини бағрида олиб юрган денгизга ўхшайди.

Бугун Адиблар хиёбонидаги Китоб уйчаларини ўзувчилар ўюшмаси хомиљигидаги босилган китоблар билан тўлдиридик. Бу ишда меҳнаткаш касбдошлар жонбозлик кўрсатди.

ОБУНА – 2023

Қадрли газетхон!

"Ўзбекистон адабиёти ва санъати"

газетасига

2023 йил учуна обуна давом этмоқда

– Мумтоз ва замонавий адабиётимизнинг энг сара намуналари, назмий ва насирий асарлар, бадийи публицистикада акс этган давр нафаси билан ошно бўласиз;

– жаҳон адабиётидан энг яхши таржималар;

– адабиётшунос олимларнинг илмий-тахлилий мақолалари;

– юртимиз ва жаҳон санъати янгиликлари, санъат ва маданият тадбирлари ҳақида таҳлилий мақолалар;

– **Ижод мактабларида кўз очаётган булоқлар – ёш истевъод эгаларининг энг сара машқлари билан йил давомида танишиб борасиз. Обуна Республика "Матбуот тарқатувчи" акциядорлик жамиятининг вилоят ва туман бўлимлари, "Ўзбекистон почтаси" акциядорлик жамиятининг вилоят ва туман бўлимлари, шунингдек, жамоатчи матбуот тарқатувчилар томонидан расмийлаштирилди.**

Тошкент шаҳрида матбуот тарқатиш дўйконлари орқали ёки таҳририятнинг ўзида обуна бўлишингиз мумкин.

Нашр кўрсаткичи: Якка шахслар учун – 222. Ташкилотлар учун – 223.

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент - 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32.
Электрон почта манзили: uzas.gzt@mail.ru

Фозил ФАРХОД

Кувонларлиси, уйчаларда китоб қолдириб кетаётган ўқувчилар

уларни ўзидан кейин ўқидаётган кишиларга хат битяпти. Демак, бизда улардан фойдаланиш маданияти шаклланяпти.

Хиёбонга келгандаги китобларни шу ернинг ўзида ё уйга олиб кетиб ўқинг. Ўзингиздаги ўқилган китобларни эса Китоб уйчаларига олиб келинг. Улар жавонларда тургандан кўра, кўлма-кўл бўлиб ўқинганини яхши. Шунда биз замонлар денгизида сузаётган ҳикмат кемаларидаги ёрүглик уруғини авлодларга улашамиз.

Фозил ФАРХОД

Кувонларлиси, уйчаларда китоб қолдириб кетаётган ўқувчилар

уларни ўзидан кейин ўқидаётган кишиларга хат битяпти. Демак, бизда улардан фойдаланиш маданияти шаклланяпти.

Хиёбонга келгандаги китобларни шу ернинг ўзида ё уйга олиб кетиб ўқинг. Ўзингиздаги ўқилган китобларни эса Китоб уйчаларига олиб келинг. Улар жавонларда тургандан кўра, кўлма-кўл бўлиб ўқинганини яхши. Шунда биз замонлар денгизида сузаётган ҳикмат кемаларидаги ёрүглик уруғини авлодларга улашамиз.

Фозил ФАРХОД

Йўлум тўсиб тиф ўқталсин ёғийлар,

Умид учун кечмак керак бу چўлдан...

Вазирлар Маҳкамаси хузуридан Қатағон қурбонлари хотириаси давлат музейи томонидан Ғози Юнуснинг "Кўз очинг, Турон эли" деб номланган танланган асарлари (нашра тайёрловчилар: тарихи фанлари доктори, профессор Б.Ҳасанов ва музей катта илмий ходими М.Алижонов) чоп этилди.

Китобда Ғози Юнуснинг турли йилларда миллий матбуотда ўттизга яқин таҳаллусда эълон қўлинган шеърлари, "Турма хотириаси ёхуд ҳақсизлик касофати" номли достони, долзарб мавзулардаги ижтимоий-сиёсий мақолалари, фельтонлари, театршуносликка доир тақризлари ҳамда драматургия жанридаги ижод намуналари укувчилар эътиборига ҳавола этилган.

Муслимбек АЛИЖОНОВ,
Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги
Қатағон қурбонлари хотириаси давлат
музейи катта илмий ходими

Суратда (чапдан): таниқли санъаткорлар Отаназар Матёкубов, Ма'mуджон Тоjибоеv, Турғон Алиматов, Салоҳидин Азизбоеv, Абдураҳмон Холтоҗеев, Рифатилла Қосимов, Қувондиқ Искандаров.

уюлишдан айланади. Ҳамма нарсани унтидан ўша тарағфа шамолдек учади.

"Ойижон-оийжон" дейди. Рӯпарасидан келаётган коп-қора бахайат машина онаси расмда кўрсатган каттакон кемага ўхшайди. Кувончи ичига сиғмай, маши-

устидан сувни очиб чиқиб кетгани, зардалари ҳам ёқади.

– Бўл, тез-тез овқатингни е, кейин ухлайсан!

Қошиқни оғизга узатиб, телефон кавлаётган онасининг пешонасига тушган

МАЛЛА

соҷларини ўйнамоқчи бўлади.

– Тек, жеркиб беради кўлчани нари сурдаби.

Ўринга кирган миттигина жусаси устидан чойшабни ёпаркан, онаси п